

*Дерій Ж.В., к.е.н., доцент Чернігівського
національного технологічного університету
Мірзодаєва Т.В., к.е.н. Українсько-американського
гуманітарного інституту «Вісконсінський Міжнародний
Університет (США) в Україні»*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТА ІНДИКАТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто світовий і національний підходи до формування і застосування індикаторів для оцінки сталого розвитку.

Ключові слова: *концепція сталого розвитку, індикатор сталого розвитку, Індекс людського розвитку.*

Сьогодні втілення концепції сталого розвитку передбачає формування системи вимірювання для кількісного та якісного оцінювання цього процесу. Сталий розвиток у широкому розумінні включає такі аспекти як економічний, екологічний та соціальний.

Цілі розвитку тисячоліття виходять з того, що сучасна господарська діяльність людства повинна орієнтуватись не на зростання споживання ресурсів, а на його раціоналізацію, тому подальший розвиток пов'язаний не із збільшення матеріального виробництва, а з інтенсифікацією господарства за рахунок інформаційних технологій. Екологічний аспект враховує те, що будь-яке господарське рішення повинно орієнтуватись на короткострокові та довгострокові соціально-екологічні наслідки. Реальний природно-ресурсний потенціал біосфери обмежений. Тому, необхідні певні норми і обмеження щодо його використання.

Соціальний аспект: сталий розвиток орієнтований на подолання великої різниці в рівнях доходів і якості життя між різними країнами, різними групами і прошарками населення.

В центрі концепції сталого розвитку стоїть людина, оскільки вона сама з її потребами є метою суспільної діяльності, і вона ж є основним фактором досягнення мети. Людина з одного боку, є біологічною істотою, з іншого – носієм інтелекту, творцем і споживачем інформації (в широкому розумінні), яка якраз і є невичерпним ресурсом розвитку. Людина, як особливий вид ресурсів, не тільки наділена інтелектом, але й здатна робити вибір. Тому перехід людства до сталого розвитку приведе до гармонізації взаємодії з природою всієї світової спільноти, формування сфери розуму (ноосфери), а мірою національного та індивідуального багатства стануть духовні цінності і знання людини, яка житиме в гармонії з навколишнім середовищем [1, с. 123].

Генеральна Асамблея ООН заснувала в 1992 р. Комісію зі сталого розвитку, за підсумками роботи якої згодом були прийняті важливі рішення. На 11-й сесії ООН у м. Нью-Йорк (2003 р.) було прийнято тематичну програму заходів для забезпечення сталого розвитку на період до 2017 р.

Проте у 2012 році Україна за Індексом людського розвитку зайняла 78 місце у світі з 187 країн, про це відмічається у Звіті «Піднесення Півдня: людський прогрес у багатоманітному світі». У 2012 р. ВВП на душу населення склав 6428 дол., середня тривалість життя становить 68,8 років.

Невід'ємною частиною концепції сталого розвитку є система індикаторів, розроблена Комісією ООН зі сталого розвитку. У 1996 р. Комісією були опубліковані індикатори СР. Індикатор сталого розвитку – це кількісне представлення певної характеристики одного або більше вимірів розвитку, яке дозволяє оцінювати прогрес, підвищувати ефективність і дієвість прийняття рішень за допомогою спрощення й агре-

гування великих об'ємів інформації й надання її у вигляді такої «згортки» особам, що приймають рішення.

Індикатор сталого розвитку – це показник (найчастіше кількісний), який відображає економічний, соціальний і/або екологічний розвиток у певному регіоні, і має такі властивості як простота інтерпретації, широкий розмах, чутливість до змін, кількісна визначеність і дозволяє робити прогнози й вчасно визначати тенденції.

Індикатори СР – з одного боку, відображають соціальні, економічні і екологічні параметри у єдиному комплексі; з іншого – їх розвиток розглядається через зміну станів, кожен з яких характеризується визначеною сталістю і здатністю до змін. Комісія пропонує 134 індикатори СР, які розділені на наступні основні групи:

1. Група соціальних індикаторів: боротьба з бідністю; демографічна динаміка і стан; поліпшення освіти, поінформованості і виховання суспільства; захист і поліпшення здоров'я людей; поліпшення розвитку поселень.
2. Група економічних індикаторів: міжнародна кооперація для прискорення сталого розвитку і пов'язана з цим місцева політика; зміна характеристик споживання; фінансові ресурси і механізми; передача екологічно чистих технологій, співробітництво і створення потенціалу.
3. Група екологічних індикаторів: збереження якості водяних ресурсів і забезпеченість ними; захист морів і прибережних територій; комплексний підхід до планування і раціонального використання земельних ресурсів; раціональне управління вразливими екосистемами, боротьба з опустелюванням і посухами; сприяння веденню сталого сільського господарства і розвитку сільських районів; боротьба за збереження лісів; збереження біологічної розмаїтості; екологічно безпечне використання біотехнологій; захист атмосфери; екологічно безпечне управління твердими відходами і стічними водами; екологічно безпечне управління токсичними хімікатами; екологічно безпечне управління небезпечними відходами; екологічно безпечне управління радіоактивними відходами.
4. Група інституціональних індикаторів: облік питань екології і розвитку в плануванні і управлінні для сталого розвитку; національні механізми і міжнародне співробітництво для створення потенціалу в країнах, що розвиваються; міжнародний інституціональний порядок; міжнародні правові механізми; інформативна діяльність для прийняття рішень; посилення ролі основних груп населення.

Індикатори – рушійна сила, стан, реагування:

1. Індикатори рушійної сили є індикаторами людської активності, процесів і характеристик, що можуть позитивно чи негативно впливати на сталий розвиток. Приклади таких індикаторів – ріст населення чи ріст емісії парникових газів.
2. Індикатори стану фіксують характеристики сталого розвитку в даному районі в даний момент. Це може бути щільність населення, відсоток міського населення, встановлені запаси палива, води і т.д.
3. Індикатори реагування відносяться політичний вибір і інші реакції на зміну характеристик сталого розвитку, вказують на волю й ефективність суспільства до вирішення проблем сталого розвитку. Приклади подібних індикаторів – витрати на поліпшення здоров'я, законодавство, нормування і регулювання.

У 2009 р. групою спеціалістів Міжнародної ради з науки (ICSU) Світового центру даних «ГЕОІНФОРМАТИКА І СТАЛІЙ РОЗВИТОК» та Інституту прикладного системного аналізу НАН України і МОН України [2, с. 7] було запропоновано систему факторів (індексів і індикаторів) і розроблено метрику для вимірювання процесів сталого розвитку (МВСП) з метою оцінювання зазначених процесів для регіонів України (табл. 1).

**Глобальні індекси, що використовуються для обчислення Isd та G
за даними 2006 року [2, с. 7]**

Вимір сталого розвитку	Індекс	Складові
Економічний	Iec – Індекс економічного виміру	4 категорії політики, 15 індикаторів
Екологічний	Ie – Індекс екологічного виміру	3 категорії політики, 13 індикаторів
Соціально-інституціональний	Is – Індекс соціального виміру	4 категорії політики, 17 індикаторів

Проте запропоновані індикатори вимагають спеціальних перетворень, пристосування до конкретних умов, а в деяких випадках – розширення для окремих країн.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І., Міщенко В. С., Коваль В. Я., Новоторов О. С., Паламарчук М. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. – К., РВПС України. 1999. – 716 с.
2. Сталый розвиток регіонів України / науковий керівник М. З. Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 197 с.

***Summary.** The international and national approaches to the formation and use of indicators to assess the sustainability are studied.*

***Key words:** concept of sustainable development indicators of sustainable development, the Human Development Index.*

УДК 336.736:338.24

***Захарова К.Ф.,** старший викладач Університету економіки та права «КРОК»*

ОБ’ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ТА СУТНІСТЬ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

В статті розкрито сутність та необхідність державного регулювання цін. Проаналізовано наслідки ігнорування закону вартості для економіки та обґрунтовано необхідність пошуку компромісу між немінучим за будь-яких умов диктатом держави та індивідуальною свободою ринкового суб’єкта.

***Ключові слова.** Ціна, ціноутворення, закон вартості, формула ціни, інфляція, фіктивний капітал, цінове регулювання.*

Відомо, що ринкові ціни динамічні й можуть швидко і зростати, і знижуватися. При цьому закономірними є зростання цін на нові, високоякісні прогресивні вироби і зниження – на давно освоєні, морально застарілі й низькоякісні. Інакше кажучи, ринкове середовище припускає різноспрямовані потоки цін. При цьому не йдеться про їх штучне завищення або заниження. Якщо відбувається таке завищення, підприємство дістає можливість гірше використовуючи свої потужності, одержувати великий прибуток. В умовах монополізації виробництва і відсутності конкуренції це веде не до зростання, а до зниження обсягів випуску продукції. Навпаки, при занижених цінах споживачі можуть зовсім не одержувати окремі необхідні їм товари, оскільки їх виробництво виявляється нерентабельним, а над підприємствами, які випускають їх, нависає загроза банкрутства. Таким чином, закон вартості сприяє створенню певної рівноваги у співвідношенні цін на різні види товарів і дає основу для визначення межі, котра відділяє економічно вигідне від невикладного, і тим самим надає можливість для регулювання виробництва.